ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe
zaterdag 6 juni 2015

Wetenschappelijke Bibliotheek Curaçao

Meer dan boeken alleen

Pagina 8 & 9

Inhoud

1 Voorpagina

2 Inhoud

3 Uitgelicht

4 Gezondheid

5 Historie

6&7 Literatuur

8&9 Wetenschappelijke Bibliotheek

10 Marketing

11 Advertorial

12&13 Vertrouwd Suriname

14 Recht

15 Puzzels

16 Bestemming

Foto van de week.

De altijd verrassende natuur telt toch maar wat rare snuiters in de gelederen. 'Never give up', die titel gaf Donald Olbino, die deze foto maakte, zijn opname mee. Een toepasselijke titel. Het lijkt erop dat de cactus is gaan groeien op een rots, in de verdrukking is geraakt en zich nu een weg baant langs de kronkels van diezelfde rots.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede
Oscar Vanegas

Stagiaire: Merlin van Mil

Voorpaginafoto: Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Ingemara Bak
Evert Bongers
Monique Casimiri
Fred de Haas
Lennart Huijsen
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
Milangela Plate
Edsel Sambo
Marcel Truyens
Ken Wong

Thuis.

Reisadvies

Monique Casimiri

Je houdt het niet voor mogelijk, maar toch wordt mij nog regelmatig gevraagd naar de mogelijkheden op Curaçao voor als je daar op vakantie bent. Collega's die overwegen om daar een paar weken heen te gaan twijfelen iedere keer weer. Want, zeggen ze dan, wat moeten we daar nu drie weken doen op zo'n eiland. Ik heb voor verschillende collega's pagina's vol geschreven met activiteiten die ze kunnen ondernemen. Met kinderen, zonder kinderen, op het strand of juist niet. Cultuur gerelateerd of toch eens een keertje die vette hap van die fastfoodketen. Maar het verbaast mij dat mensen blijven denken dat je op een eiland snel bent uitgekeken. Ik heb het ze wel eens gevraagd hoor. Wat denk je zelf te kunnen daar? En dan bleek dat ze nog geen website hadden geopend van het eiland. Dat ze alleen hadden bedacht, we kunnen dit jaar weleens naar Curaçao, want daar is het altijd mooi weer en kan je naar het strand. Ja, dat is waar en ja dat kan ook, maar als dat is wat je wilt, waarom dan toch de vraag of je jezelf wel drie weken kan vermaken op een eiland. Deze mensen kunnen zich ook drie weken vermaken op de camping in Zuid-Frankrijk. Daar zien ze ook alleen het strand en de caravan van de buurman met de buurman ervoor die een flesje bier vasthoudt. Ik probeer mensen altijd uit te leggen dat je prima drie weken op het strand kan liggen, maar dat je ook drie weken lang elke dag iets anders kan doen op Curaçao. Wel geef ik vaak het advies om ook Aruba en Bonaire te bezoeken als ze er toch zijn. Niet omdat Curaçao niet toereikend is, maar deze mensen maken deze reis meestal maar één keer in hun leven. Dan zou mijn advies zijn om ook de andere eilanden een bezoek te gunnen. Ieder eiland heeft toch zo zijn eigen charme en zo pik je ze toch even alledrie mee. Ik probeer ook altijd de vergelijking te maken met hun leven in Nederland. Stel het is vakantie en je gaat nergens heen. Je blijft dus vier weken in het dorp. Ga je dan ook op zoek om elke dag iets anders te doen? Of wil je dan ook vier weken vermaakt worden? Deze vraag wordt vaak niet begrepen of negatief uitgelegd. Ik snap het niet of ik werk niet mee is dan vaak wat ik terug hoor. Als we thuis zijn, zijn de kinderen buiten aan het spelen en zelf zit ik met een boekje in de tuin of ik kijk wat televisie. Hallo lieve mensen denk ik dan, dat kan je op Curaçao ook allemaal doen hoor. Ik zou er alleen niet al die euro's voor neertellen. Ik zou wat meer voor mijn geld willen. En dat is dus precies wat deze mensen bedoelen. Ze willen meer voor hun geld. Dus ik rommel weer wat in mijn computer en vind het document dat ik zoek. Mijn reisadvies voor Curaçao. Alle do's en dont's op een rij. Met zoveel info, dat een keer terugkomen wel moet als ze alles een keer gedaan willen hebben.

Uitgelicht.

Viva la Musica Latina

De twee avonden van de eerste editie van het muziekfestival Viva la Musica Latina heeft in totaal circa 11.000 mensen getrokken. Op het parkeerterrein van het eerder die week geopende winkelcentrum Sambil klonken de klanken van onder anderen Gilbert Santa Rosa, El Gran Combo en Olga Tañon. Organisator Steve Hudson gaat volgend jaar voor een tweede editie.

Foto's: **Edsel Sambo**

Mens & Psyche.

Paranoïde persoonlijkheidsstoornis

Een persoonlijkheidsstoornis is, in het algemeen, een aanhoudend patroon van denkwijzen en gedragingen die afwijken van wat als 'normaal' geacht kan worden in de context van de cultuur waarin de persoon verkeert. Dit patroon is star (inflexibel) en belemmert de persoon in zowel sociaal, beroepsmatig en/of dagelijks functioneren.

Tekst: **Milangela Plate**

Bij de paranoïde persoonlijkheidsstoornis zijn de essentiële kenmerken het wantrouwen en de achterdocht ten opzichte van anderen.

Mensen met een paranoïde persoonlijkheidsstoornis verwachten steeds dat anderen zullen proberen om hen uit te buiten, te benadelen of te bedriegen ook al is er totaal geen aanleiding of bewijs hiervoor. Nu zijn we allemaal wel eens wantrouwend over de intenties van een ander, maar wanneer wij erover nadenken of het uit de acties van betreffende persoon verder blijkt dat er eigenlijk geen gegronde reden is voor onze achterdocht, dan kunnen wij deze weer loslaten. Voor mensen met een paranoide persoonlijkheidsstoornis is dit zo gemakkelijk nog niet. Aangezien zij de beweegredenen van anderen steevast als kwaadwillig interpreteren, ervaren zij het contact met anderen als bedreigend. Om deze bedreigingen het hoofd te bieden, stellen zij zich agressief en wantrouwend op. Alhoewel deze persoonlijkheidsstoornis pas in de volwassenheid wordt vastgesteld, zullen sommige kenmerken al in de vroege volwassenheid tot uiting komen. Zo kan het in de vroege volwassenheid al opvallen dat de persoon zich afzondert en dus vaak alleen is en een ongewone manier van denken of praten/taalgebruik heeft. Ze nemen anderen zelden in vertrouwen en mengen zich niet al te zeer met anderen uit vrees dat dingen die zij vertellen later tegen hen gebruikt zullen worden. Er kan voorts sprake zijn van sociale angst, onderprestatie op school, overgevoeligheid. Deze jongeren zullen door anderen vaak als vreemd of apart worden ervaren en worden hierdoor soms ook gepest. Ook als volwassenen worden mensen met een paranoïde persoonlijkheidsstoornis door anderen ervaren als vreemd en erg moeilijk in de omgang. Omdat zij aldoor hyperalert zijn op potentiële dreigingen, kunnen zij zich bijvoorbeeld afstandelijk, schuw en/of geheimzinnig gedragen.

Omdat mensen met een paranoïde persoonlijkheidsstoornis geen vertrouwen hebben in andere mensen, is zelfstandigheid en autonomie voor hen erg belangrijk. Daarnaast hebben mensen met een paranoïde persoonlijkheidsstoornis een grote behoefte om zelf aldoor de touwtjes in handen te hebben en dus controle uit te kunnen oefenen over alles en iedereen om hen heen. Dit maakt hen rigide (inflexibel), sterk kritisch op anderen en niet in staat om samen te werken met anderen en soms ziekelijk jaloers in een partnerrelatie. Mensen met een paranoïde persoonlijkheidsstoornis zijn uitermate kritisch over anderen, doch zelf erg gevoelig voor kritiek van anderen. Onschuldige opmerkingen en gedragingen van anderen worden al gauw verkeerd opgevat en kunnen de ander lange tijd kwalijk genomen worden. Opvallend is het ook dat zij er soms stereotypen op nahouden, vooral aangaande andere bevolkingsgroepen dan waar zij zelf toe behoren. Voorts is een weerstand tegen al wat te maken heeft met macht, status, autoriteit en autoritair gedrag een veelvoorkomend gedrag bij mensen met een paranoide persoonlijkheidsstoornis. Sommigen staan op overdreven wijze op hun rechten en binden voortdurend de strijd aan met personen en instanties over vermeend onrecht.

Alhoewel zij soms kunnen overkomen als zijnde objectief, rationeel en emotioneel stabiel, zullen ze zich overwegend vijandig, koppig en sarcastisch tonen. Het contact met hen verloopt moeilijk en kenmerkt zich door veel conflicten. Zij gaan steevast felle discussies aan, klagen herhaaldelijk of tonen passief agressief gedrag als 'stil' verzet. Hun twistzieke en wantrouwende houding lokt eenzelfde vijandigheid uit bij anderen waardoor hun negatieve verwachtingen van anderen worden bewaarheid.

Diagnose

De paranoïde persoonlijkheidsstoornis wordt alleen gediagnosticeerd wanneer het vreemde en excentrieke gedrag zich al vóór de volwassenheid heeft gemanifesteerd en het gedrag leidt tot beperkingen in dagelijks, beroepsmatig danwel sociaal functioneren. De diagnose zal niet worden gesteld wanneer er reeds sprake is van een andere psychische of psychiatrische stoornis, zoals een psychotische stoornis, bipolaire stoornis, depressie en middelenmisbruik, aangezien de symptomen dan mogelijk aan deze aandoeningen is toe te schrijven. De paranoïde persoonlijkheidsstoornis valt net als de schizoïde en schizotypische persoonlijkheidsstoornissen in een groep (cluster) persoonlijkheidsstoornissen met als belangrijkste kenmerk vreemd en excentriek gedrag. De persoonlijkheidsstoornissen in dit cluster zijn tamelijk zeldzaam en komen bij ongeveer 2 tot 4 procent van de bevolking voor. Over het algemeen lijden er meer mannen dan vrouwen aan. Net als bij andere persoonlijkheidsstoornissen geldt ook bij de paranoïde vorm dat de kenmerken ervan over het algemeen minder sterk zullen worden naarmate de persoon ouder wordt. Mensen met een paranoïde persoonlijkheidsstoornis komen zelden uit zichzelf om hulp bij een psychiater. Wanneer zij gestuurd worden door echtgenoot of werkgever dan kunnen zij een tijdlang volhouden dat er niets aan de hand is.

Milangela Plate is gerontoloog/psycholoog. Psychologisch Adviesbureau Take Care B.V. Email: milangela.plate@takecare.cw

Schipbreuk

Een eeuw geleden vond de verbinding tussen de eilanden uitsluitend plaats per boot. Dat waren zeilboten, schoeners genaamd. Behalve schoeners waren er ook kleine kotters die vanuit Aruba voeren op Curaçao en de omliggende kustplaatsen. In de loop der jaren zijn al deze schepen van de kaart verdwenen.

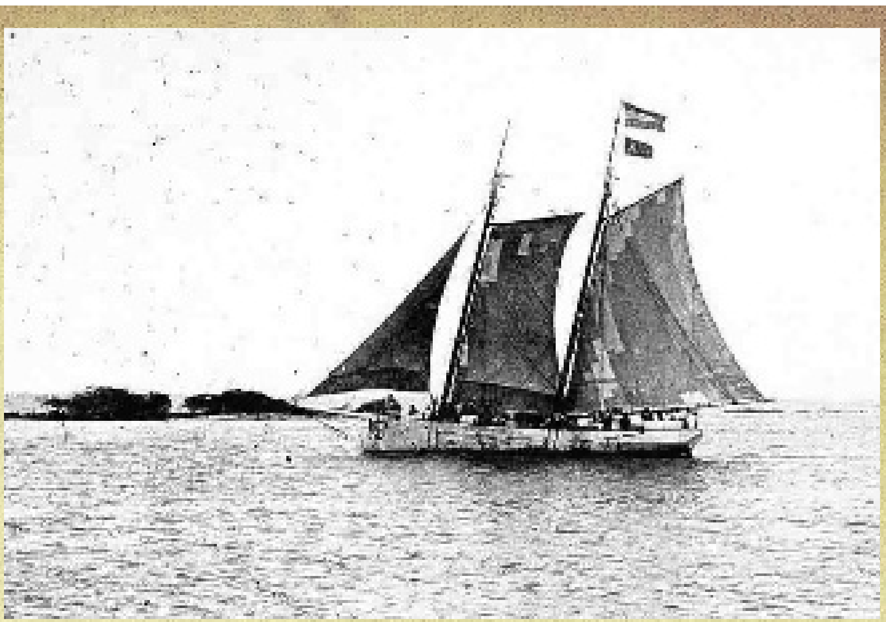

Met een schoener naar Curaçao.

Wellicht is het interessant om eens het lot te vertellen van het schoenertje Los Hermanos van Rodulfo M. Arends.

Ik zat toen in de 4e klasse van onze lagere openbare school. Gedurende lange jaren voor de Eerste Wereldoorlog onderhield dit zeilschip een geregelde vrachtdienst tussen Aruba en Curaçao, onder gezagvoerder Jan Babijn.
Schipper Babijn was een zeer bekende figuur in onze samenleving van toen. Hij was altijd zeer gedienstig en steeds bereid tot helpen. Als hij naar Curaçao ging, dan kreeg hij een reeks van opdrachten van vrienden en kennissen. En hoe klein ook de opdracht, de goede Jan vergat die nooit.
Op een oktoberdag in het jaar 1907, vertrok Los Hermanos uit onze haven naar Curaçao, met een grote lading aloëhars aan boord. De meeste schepen uit die tijd hadden aan de achterkant, aan weerszijden van het schip, een kooi met schuifdeuren, bestemd als slaapplaats voor gezagvoerder en stuurman.
Zo'n kooi is door middel van sterke en dikke touwen vastgesjord aan het dek, een voorzorgsmaatregel tegen slecht weer, waarvoor Aruba bekend stond en nog staat, want vooral ter hoogte van het eiland kan het soms vreselijk spoken door hoge en onstuimige brandingen. Men beweerde, als men op die hoogte niet zeeziek werd, dan werd men het ook nooit meer, zo kan het daar te keer gaan.
Schipper Jan Babijn was een zeer kalme man; hij was zeer sterk en fors gebouwd. Hij praatte weinig, maar deed veel voor ziin medemensen en iedereen hield van hem.
Helaas kende hij de zwemkunst niet, zoals men dit van iedere zeeman zou verwachten. Nauwelijks was men ter hoogte van Aruba gekomen of er brak onweer los. Het schip kapseisde, waarschijnlijk door verschuiving van de zware lading in het ruim en kon zich niet meer herstellen.
Zienderogen ging Los Hermanos naar de bodem van de zee. Schipper Jan, in zijn doodsangst, ontwikkelde een bovenmenselijke kracht. Met al zijn macht trok hij aan een van die kooien en rukte die los van haar ijzeren bouten, waarmee ze aan het scheepsdek was vastgenageld. Als men maar weet hoe stevig vast zo'n kooi aan het dek verbonden is, dan kan men zich best voorstellen dat een krachtsinspanning gelijk aan die van paardenkracht, hiervoor nodig moest zijn geweest.
Dat ding kwam los en werd overboord gegooid. De schipbreukelingen, waaronder schipper Jan, klampten zich daaraan vast en begonnen toen hun drijftocht. Het schip verdween naar de diepte der zeeën met nog aan boord een passagier, genaamd Marciano Tromp, die toevallig op dezelfde schoolbank naast mij zat.
Van hem werd nooit meer iets gehoord. Hij sliep in het ruim en er was geen tijd meer om hem te waarschuwen.
De kooi, met de drie schipbreukelingen, dreef in westelijke richting, met de stroom mee. Toen men in de vroege morgenuren op vrij behoorlijke afstand was van de plaats bekend als 'Boekoeti', vlak tegenover Oranjestad, besloot een van de matrozen, die wel goed kon zwemmen, naar land te zwemmen. Hij bereikte land en maakte direct alarm.
Heel Aruba was op de been, nadat het bericht was doorgedrongen en men leefde mee met de eigenaar van het schip en de schipbreukelingen.
In een wip was alles geregeld met de in de haven liggende zeilschepen om een speurtocht te beginnen. Het was vooraf afgesproken, dat men een vlag in top zou hijsen als de schipbreukelingen veilig en wel aan boord waren.

Het was een dag van grote spanning. De school ging dicht, een voorbeeld dat gevolgd werd door alle zakenlieden. Men concentreerde zich op de hoofdsteiger en aan de zeekant.
In Fort Zoutman bleef de politie ononderbroken met de verrekijker op de wacht.
Het werd vrij laat in de namiddag van die dag en er was nog geen spoor van een zeil te bekennen. Men vreesde, als de avond begon te vallen, dat het dan een verloren zaak zou zijn. De mannen zouden het toch niet zolang kunnen volhouden.

Ineens en onverwacht, klonk de blijde kreet, dat heel in de verte een schoener was gesignaleerd met vlag in top. Later bleek dit de schoener Juan Luis te zijn van Gilberto Arends. Laat in de namiddag van die dag arriveerde de schoener in de haven van Oranjestad met zijn belangrijke lading aan boord.

Het was ineens feest geworden en men kan zich nauwelijks voorstellen hoe hartelijk en spontaan de verwelkoming is geweest en hoe geestdriftig of de gereddenen werden toegejuicht.

Later vertelde de gezagvoerder van de Juan Luis, dat men alle hoop had opgegeven en reeds ongeveer had besloten om terug te keren, toen men heel in de verte het gegil van een stentorstem hoorde, die bleek van schipper Jan te zijn.

Ook hij zag dat het schip manoeuvreerde om terug te keren, maar voordat dit gebeurde stelde hij met alle macht zijn stembanden op de proef, gelukkig met succes.

Het was voor hem een verrukkelijk moment toen hij zag dat het schip van richting veranderde en op hen afkoerste.
Dus een happy ending van het voorval voor de betrokkenen en voor heel Aruba.

Gedurende jaren lang stond de kooi op het erf van de woning van schipper Jan, even buiten de stad. Ik kwam daar geregeld thuis als kind en moest telkens de avontuurlijke kooi van alle kanten bekijken. Maar dan gingen ook mijn gedachten uit naar de pijnlijke situatie, waarin de schipbreukelingen zich hebben bevonden.

Als blijk van dankbaarheid voor zijn redding liet schipper Jan, die roomskatholiek was, een gouden miniatuurreplica maken van de kooi en gaf deze als geschenk aan de r.k. kerk te Oranjestad, waar deze zich nog steeds bevindt onder de relikwieën van deze kerk.

Schoenerhaven Oranjestad.

Willem Frederik Meinhardt Lampe

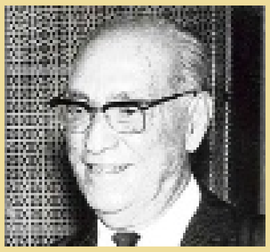

Willem Frederik Meinhardt Lampe, geboren op Aruba in 1896, heeft een indrukwekkende carrière gehad, voornamelijk in overheidsdienst van de Nederlandse Antillen tussen 1917 en begin jaren 70. Tussen 1917 en 1930 was hij onder meer griffier op St. Eustatius en plaatsvervangend gezaghebber op Saba en St. Maarten. Hij studeerde rechten in Nederland, was notaris op Aruba, werd minister van Justitie op Curaçao en Gevolmachtigde minister in Den Haag. Hij overleed in 1973 op Aruba. Zijn memoires had hij in boekvorm gepubliceerd onder de titel 'In de schaduw van de Gouverneurs' (De Wit Aruba, 1968). Hierin beschrijft hij zijn ervaringen van meer dan 50 jaar, onder zeven gouverneurs. Daarna publiceerde hij ook nog een vervolg, 'Buiten de schaduw van de Gouverneurs' (1971). Hierbij volgt een selectie uit een hoofdstuk van dat boek, samengesteld door Evert Bongers. Publicatie is met toestemming van Uitgeverij De Wit Aruba en mevrouw Sheila Lampe.

Uit de erfenis van

Wie zich beroepsmatig of uit liefhebberij bezighoudt met het bestuderen van het Papiaments van Curaçao heeft veel te danken aan het gewetensvolle werk dat de onlangs overleden Enrique Muller tijdens zijn leven heeft verricht om zijn moedertaal, het Papiamentu, voor iedereen toegankelijk te maken op een aansprekende en verantwoorde manier.

Tekst: **Fred de Haas**
Foto's: **Amigoe 1989**

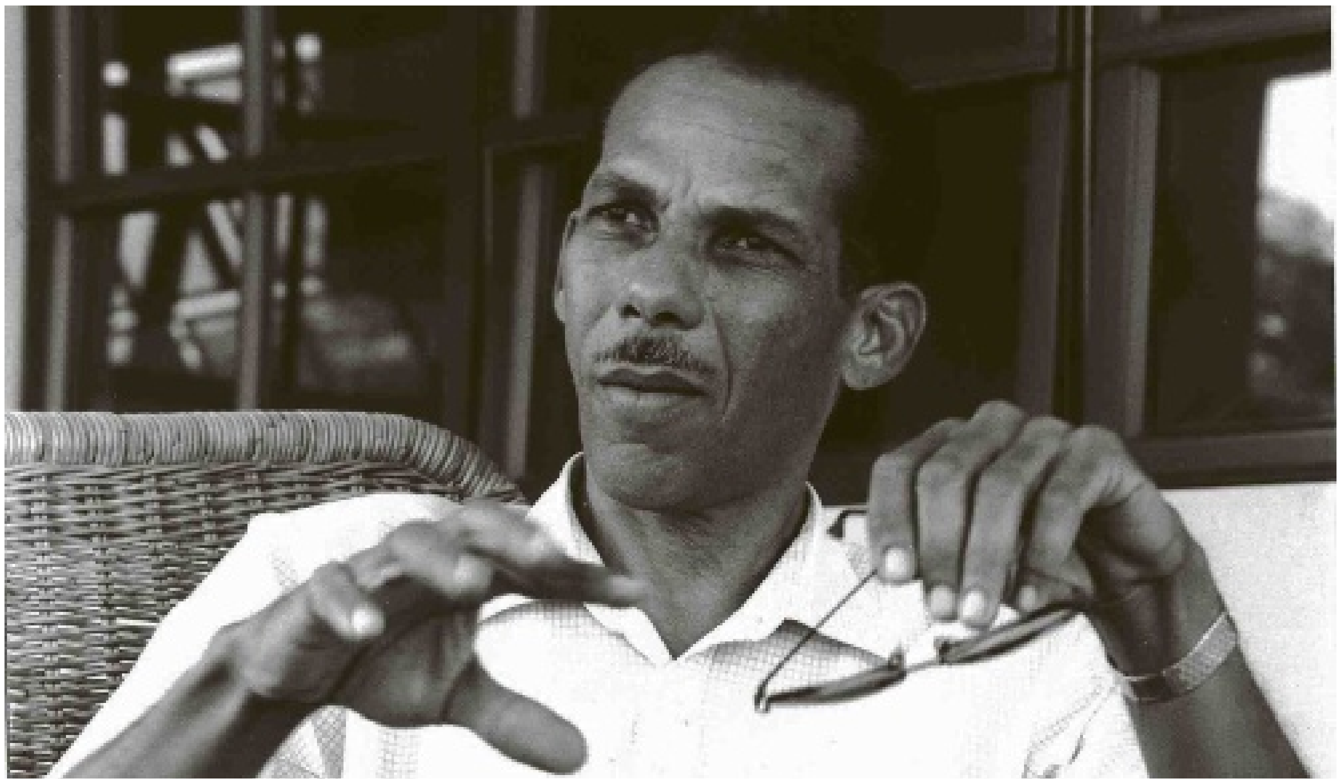

Archieffoto van Enrique Muller uit de Amigoe in 1989.

Zoals bekend promoveerde Enrique Muller in 1989 op een proefschrift dat de bescheiden titel droeg van 'Inleiding tot de Syntaxis van het Papiamentu'. Die titel deed me denken aan de bescheiden titels die men wel aantreft op Franse wetenschappelijke werken, in de trant van 'Précis de Grammaire Historique' wat zoiets betekent als 'Beknopt Handboek van de Historische Grammatica'.

Meestal is dat dan een lijvig werk, liefst nog gedrukt met kleine lettertjes. Net zo weinig 'beknopt' als gesuggereerd door de titel is de 'Inleiding tot de Syntaxis van het Papiamentu' van Muller. In maar liefst 555 bladzijden neemt hij ons mee in de grammaticale wereld van zijn moedertaal die hij zodanig analyseert en uitlegt dat ook de niet zo in het Papiaments gevorderde leerling(e) het kan begrijpen.

Moedertaal

Voordat hij aanvangt met zijn eigenlijke grammaticale excursie maakt Muller ons deelgenoot van zijn gedachten over het belang van het onderwijs in de moedertaal. We moeten ons hierbij realiseren dat het Papiaments in die tijd nog niet was ingevoerd als instructietaal in het funderend onderwijs. In Dede pikiña ku su bisiña (Walburg Pers, Zutphen, 1999) heeft Florimon van Putte hiervoor een aantal redenen opgesomd waarvoor hij heeft geput uit aanwijsbare bronnen. Een van die redenen is dat het Papiamentu door velen nog niet als een volwaardige taal werd beschouwd en niet geschikt werd bevonden als onderwijstaal.
Zo zei dr.ir. P. Cohen in een vraaggesprek met de Amigoe in 1996 het volgende: 'Vergeleken met de oorspronkelijke Afrikaanse talen en met de moderne cultuurtalen is het Papiamentu zeer arm en door zijn structuur moeilijk te ontwikkelen... en door een arme taal als het Papiamentu aan te bieden in plaats van een taal die door een veel grotere en belangrijke groep wordt gesproken, raakt het volkskind steeds verder geïsoleerd.' Ook Frank Martinus zei ooit in een interview met de NRC dat 'het Papiamentu zijn beperkingen kent.' Dit overheersende negatieve beeld wordt ook als reden opgevoerd in 2005 door de toenmalige (2004-2009) Gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen P.R.J. Comenencia die in zijn Voorwoord tot het Groot Woordenboek Papiaments-Nederlands van Van Putte het volgende zei: 'Enkele van de factoren die onze taal belet hebben een belangrijke plaats in te nemen in het onderwijs zijn: een tekort aan geschikt onderwijsmateriaal, bezorgdheid over de problemen die zich in het voortgezet onderwijs aandienen en mogelijk ook de geringe waardering voor het Papiamentu, in vergelijking met andere talen.'

Begrip

Enrique Muller gaf blijk van groot begrip voor de moeilijke (taal)situatie waarin het Antilliaanse kind zich bevindt. Je kan het Antilliaanse kind dan ook niet beschouwen als, bijvoorbeeld, een Hollands kind dat vanaf zijn geboorte omgeven is door de moedertaal. Het Papiamentstalige Antilliaanse kind was lange tijd verplicht om lessen te volgen in het Nederlands, een volkomen vreemde taal. Wat er in dat kind heeft moeten omgaan aan onzekerheid laat zich raden. Muller: 'Door middel van zijn moedertaal heeft het kind geleerd te communiceren met zijn ouders en met anderen in de gemeenschap waarin het kind is opgenomen, heeft het geleerd zijn wereld te exploreren en heeft het tot op zekere hoogte abstract leren denken. Het negeren van deze natuurlijke vermogens van de mens door het niet accepteren van de moedertaal als instructietaal op school, zal voor het kind een psychische schok betekenen; het is immers het afwijzen van een wezenlijk aspect van het kind als mens.' Muller benadrukte dat het kind in de eerste plaats zijn moedertaal moest leren doorgronden voordat het met vrucht kon beginnen aan het leren van een of meer vreemde talen. Dat het Spaans en Engels door Muller worden gezien als de meest voor de hand liggende vreemde talen mag nauwelijks verwondering wekken. Hij doet overigens geen voorstel om het Nederlands als leertaal te vervangen door Spaans of Engels. Daar was de tijd niet rijp voor. Ook het tweetalig onderwijs stond in zijn tijd nog in de kinderschoenen. Daar was in zijn denken, begrijpelijk, nog geen plaats voor.

Oorsprong van Papiaments

De eigenlijke behandeling van de Grammatica van Muller wordt nog voorafgegaan door een beschouwing over de mogelijke oorsprong(en) van het Papiaments uit het verbasterde Portugees dat in de 16e en 17e eeuw in West-Afrika werd gesproken. Op deze bladzijden doet Muller soms beweringen die nogal speculatief zijn. Zo zegt hij dat 'het Papiamentu in vergelijking met andere kreooltalen minder beschouwd wordt als een inferieure taal ten opzichte van de talen die de oorspronkelijke kolonisten spraken.' Dat betwijfel ik zeer en deze stelling wordt niet bewezen door het feit dat de Europese kolonisten (lees: de Nederlanders) en de Sefardische Joden op den duur het Papiaments overnamen als lingua franca. In dit verband merkt Muller ook op dat er een zwarte elite op het eiland ontstond die zich door noeste studie de taal en de cultuur van de Europese Nederlander had eigen gemaakt. Hij heeft het hier over de 'Makamba pretu' zonder deze term te gebruiken. Ook had deze elite toegang tot het leren van een of meer andere vreemde talen, terwijl de mensen uit de lagere klassen tot het Papiaments waren 'veroordeeld'. Gelukkig heeft zich in de loop van de tijd veel ten goede gekeerd. Velen hebben toegang tot het onderwijs en het Papiaments is inmiddels de leertaal in het funderend onderwijs geworden. Dat Enrique Muller een idealistisch ingesteld mens was blijkt uit het feit dat hij op bladzij 23 opmerkt dat het Papiamentu 'door zijn ontwikkeling naar de emancipatie toe de taal van de vrijwording is geworden, terwijl het, afhankelijk van de wil van het volk, tot de taal van de eenwording kan uitgroeien.' Misschien kende hij hier iets teveel magische krachten toe aan de moedertaal.

Een bron van kennis

De dissertatie van Enrique Muller is een bron van kennis waar elke schrijver over grammatica uit putten kon en kan. Steeds is het Enrique Muller te doen om één schrijfwijze te vinden voor woorden die op allerlei manieren worden uitgesproken en gespeld (pas tussen 1985 en 1991 zijn er zo'n 5000 woorden gestandaardiseerd). Zo zien we dat in de tijd waarin hij zijn proefschrift schreef men wel 12 schrijfwijzen had voor het Papiamentse woord voor 'acceptabel'. Wij worden door hem bewust gemaakt van het feit dat er een rode draad loopt in de manier waarop de taal aan zijn ontleningen komt. Termen die slaan op motoren komen uit het Engels (mùfler, lok, winshil, tayer, suich, brek), woorden die kleding aanduiden meestal uit het Spaans (blusa, kamisa, karson, faha, seda, falda, bistí), woorden die in het onderwijs worden gebruikt komen, hoe kan het anders, uit het Nederlands (buki, klas, bòrchi, pòtlot, sòm, kreit, les, enk). Natuurlijk moeten we voor ogen houden dat het grootste deel van de taal is gebaseerd op het Spaans en dat het Nederlands maar een beperkt aandeel heeft gehad in de vermeerdering van het vocabulaire.
Wilt u nog wat andere voorbeelden voor ontleningen aan het Nederlands? Dan neem ik u even mee naar de bladzijden 181/182 van een ander boek van Muller, het volledig in het Papiaments geschreven 'Algun fenómeno den desaroyo di Papiamentu' (FPI, Kòrsou, 2007). Op die pagina's somt hij een aantal woorden op die regelrecht uit het Nederlands komen. Ik geef een selectie.

Enrique A.F. Muller

Eerst komt het Nederlands en na de streep het Papiaments: bloot/blo, boon/bonchi, doof/dof, doos/doshi, hoop/hopi, horloge/oloshi, knoflook/konofló, komfoor/konfó, kozijn/kozein, loods/lots, moot/mochi, school/skol, schoot/skochi, sloop/slopi, spook/spoki, stoven/stoba, tovenaar/tófuna, toveren/tofer, zootje/sochi, enzovoorts, enzovoorts. Opmerkelijk is dat Muller in zijn dissertatie altijd eerst de in het Papiaments gebruikelijke woordvolgorde in een Nederlandse vertaling neerzet en daarna de zinsbouw zoals deze gebruikelijk is in het Nederlands. Een voorbeeld:

Mi ke e stul aki
Letterlijk uit het Papiaments: Ik willen de stoel hier
Nederlands:
Ik wil deze stoel hebben

We zien hierdoor met één oogopslag hoe lastig het is voor een Papiamentstalig kind om Nederlands te leren. Ik denk niet dat de vroegere Nederlandse onderwijzers en leraren hier ooit bij hebben stilgestaan. Nog steeds heb ik als oud-leraar bewondering voor de manier waarop de van huis uit Papiamentstalige leerlingen zich door dit moeilijke leerproces hebben heengeworsteld.

Stap voor stap

Talloos zijn de voorbeelden die je als illustratie zou kunnen geven uit de 'Inleiding' van Muller. Zo bespreekt hij van bladzij 283-293 alle denkbare nuances die je kan tegenkomen bij het gebruik van 'Lo' in combinatie met het werkwoord. Ook is het de moeite waard om eens te kijken hoe hij het gebruik van 'Sa' uitlegt. En wie het verschil wil weten tussen 'E kashu di Sürnam nan' en 'E kashunan di Sürnam' kan terecht op de bladzijden 543/544. Later, toen hij op Curaçao onder meer werkzaam was als leraar en als wetenschappelijk medewerker bij de Fundashon pa Planifikashon di Idioma (FPI) is Muller gestaag verder gegaan met het bestuderen van zijn moedertaal en het creëren van handvatten voor het onderwijs in het Papiamentu. Ik heb nog eens zitten bladeren in het boven reeds genoemde 'Algun Fenómeno den Desaroyo di Papiamentu' uit 2007. Het viel me weer op hoe precies en duidelijk Muller zich uitdrukte in het Papiaments om uitleg te geven aan het taalverschijnsel waar hij op dat moment mee bezig was. Ik wil de lezer graag wat voorbeelden geven uit dat bijzonder nuttige boek.

Het Leitmotiv in het boek is de geïnteresseerde lezer/student te wijzen op de mogelijkheden verbeteringen aan te brengen in zijn/haar taalgebruik. Want er worden heel wat fouten gemaakt die vaak niet beleefd worden als echte fouten, maar die het wel zijn. Het is bijvoorbeeld niet juist om te zeggen: 'Tabatin hopi tiki hende' (p.19) of 'Den e klas akí tin hopi tiki mucha'. Dat moet zijn: 'Tabatin mashá tiki hende' en 'Den e klas aki tin mashá tiki mucha'. En kijk op bladzij 21 om het verschil te zoeken tussen 'E kachó a grita mashá den anochi' en 'E kachó a grita hopi den anochi'. Wie de taal goed wil uitspreken moet niet zeggen 'ahinda' of 'mahinta' maar ainda en mainta! (p.27). Ook trekt Enrique ten strijde tegen monsterlijkheden (het woord is van Antoine Maduro) als 'akinan' of zelfs 'akinannan'. Deze vormen worden meer dan eens gehanteerd door presentatoren van tv-programma's. Wie het programma 'Awe ta dja sabra' wel eens volgt wordt vaak getrakteerd op slecht uitgesproken en gedeformeerd Papiaments. Natuurlijk de goede sprekers/spreeksters niet te na gesproken. Deze ergeren zich even hard als ooit Enrique zelf aan de verloedering van het taalgebruik. Voortdurend wijst Muller erop dat men in het onderwijs alert moet zijn op correct taalgebruik. Zo zouden onderwijzers moeten ageren tegen het gebruik van 'suidat' in plaats van 'siudat' of 'tromentá' in plaats van 'tormentá'. Het is te prijzen dat Muller geen waardeoordeel uitspreekt over het gebruik van 'incorrecte' vormen. Hij is er zich maar al te goed van bewust dat taal een levend organisme is en dat het de gemeenschap zelf is die - meestal onbewust - de ontwikkeling van de taal bepaalt. Vaak kunnen we terecht bij Enrique Muller voor een goed taaladvies. Om even terug te komen op de vormen van het Nederlandse 'accepteren'. In het Papiaments hebben we 'aseptá', 'apsetá' en 'akseptá'. Het is duidelijk dat de oorsprong van de eerste twee vormen teruggaat op het Spaanse 'aceptar', net als 'borotá' afgeleid is van 'alborotar'. Muller pleit ervoor om vormen die zo duidelijk van het Spaans zijn afgeleid dan maar grotendeels op het Spaans te laten lijken, dus 'aseptá'. Dat geeft houvast. Hij pleit er overigens absoluut niet voor om de taal te verspaansen. Bepaalde woorden zijn zó in de taal verankerd dat ze beslist zo moeten blijven. Als voorbeelden haalt hij aan 'atrobe' (van het Spaans, 'otra vez'), 'brongosá (van het Spaans, 'avergonzar') en 'trupial' (van het Spaans, 'turpial'). Soms ben ik het niet met Enrique eens. Zo haalt hij op pagina 60 een taalboekje uit 1859 aan om te bewijzen dat het Papiamentse 'kòrá' (= rood) afgeleid is van het Nederlandse 'koraal'. Maar het Nederlandse woord 'koraal' komt van het Latijnse 'corallium' dat op zijn beurt weer van het Griekse 'korallion' komt en verwant is met het Hebreeuwse 'goral' (= steentje). 'Kòrá' komt gewoon van het Portugese 'corado' dat ook 'rood' betekent. Enrique Muller is de eerste geweest die zo uitgebreid en zo didactisch verantwoord een Syntaxis van het Papiaments heeft geschreven. Wie na hem is gekomen staat op zijn schouders, evenals Muller zelf op de schouders stond van mensen als Antoine Maduro en vele anderen. Iets wat hij zelf niet onder stoelen of banken heeft gestoken.

Het verdient aanbeveling dat zijn dissertatie wordt herdrukt en een ereplaats krijgt in de Openbare Bibliotheken en schoolbibliotheken van Curaçao. Menig geïnteresseerde lezer en onderwijzer/leraar zou hiermee zijn voordeel kunnen doen. Zijn taalvoorbeelden blijven uitermate geschikt om te worden gebruikt bij het onderwijzen van het Papiaments. Enrique Muller heeft grote verdienste gehad voor zijn land.

Enrique Muller tijdens zijn buluitreiking in 1989.

Letra

Hannelore Grünberg-Klein

Nog altijd duiken er nieuwe manuscripten op uit de tijd van het nationaal-socialistische Duitsland.

Hannelore Grünberg-Klein is de moeder van Arnon Grünberg. Ze overleed dit jaar en liet haar oorlogsherinneringen na. Die zijn nu uitgegeven: 'Zolang er nog tranen zijn'. Haar zoon Arnon schreef een nawoord.

Hannelore groeide op in Berlijn in een doorsnee middenstandsgezin. Er is veel onderling contact en de joodse gezinnen merken nog weinig van de broeiende haat jegens de Joden.

Dat wordt allemaal anders na de beruchte Kristallnacht. De verdwijningen beginnen. De een na de ander wordt opgesomd. Haar familie neemt het wijze besluit om samen met enkele honderden lotgenoten per schip af te reizen naar Cuba.

Helaas zijn ze op Cuba niet welkom en het schip wordt teruggestuurd naar Europa. Haar familie mag zich in Nederland vestigen. Aanvankelijk ziet het er hoopvol uit. Na de Duitse inval in Nederland wordt het natuurlijk allemaal anders. De familie moet naar Westerbork. Omdat vader Klein enkele hoge onderscheidingen heeft ontvangen van de Duitse keizer wegens heldendaden tijdens de Eerste Wereldoorlog, krijgen ze een voorkeursbehandeling.

Pas aan het einde van de oorlog wordt het ook voor de familie Klein menens. Ze worden alsnog naar Auschwitz gebracht. Eerst verliest ze haar vader. Op het laatst ook haar moeder. Langzaam dringt het tot haar door in welke hel ze zich bevindt.

Henry Roth

Henry Roth publiceerde in 1934 een beroemde roman over het nerveuze leven van een nerveus joods jongetje in New York, opnieuw in het Nederlands uitgegeven: 'Noem het slaap' (vertaling van Call it Sleep).

Het is opvallend hoeveel schitterende boeken van een halve eeuw of langer geleden momenteel van onder het stof vandaan worden gehaald. Diverse Europese landen zijn met een inhaalslag bezig. Nederland niet uitgezonderd. Alsof men zich is gaan realiseren dat besef van de geschiedenis van levensbelang is. Zonder historisch besef geen leerproces en geen reële kijk op de toekomst. De geschiedenis zal zich slechts herhalen.

In deze roman van Roth belandt de hoofdpersoon David Schaerl als jongetje met een overbezorgde moeder en een onberekenbare cholerische vader in een volkswijk van New York.

David brengt de dag deels op straat door, tussen vriendjes en vijandjes die met 1001 dingen bezig zijn. Continu gebeurt er van alles en eigenlijk toch ook weer niets. Het straatgebeuren en het digitale gebeuren hebben toch veel met elkaar gemeen. Ondermeer dat ze totale rusteloosheid teweeg brengen. Daarover worden we door de innerlijke monoloog van David geïnformeerd. Er is ook een rabbi die zich over hem ontfermd en hem inwijdt in het joodse geloof. Hij raakt geobsedeerd door licht en duister. David, een 'dangerously imaginitive child' begint te begrijpen wat er met zijn ouders en zijn eigen afkomst aan de hand is. Het boek eindigt met een lichtincident dat voor David fout dreigt af te lopen. In de armen van zijn moeder vindt hij de rust 'you can just as well call it sleep'. Henry Roth schreef veel. Dit wordt als zijn belangrijkste werk gezien.

Wetenschappelijke Bibliotheek Curaçao: veel meer dan alleen maar boeken

Begin dit jaar bestond de Stichting Wetenschappelijke Bibliotheek Curaçao 65 jaar en daar is binnen de Universiteit van Curaçao Dr. Moises da Costa Gomez (UoC) bij stil gestaan en aandacht aan gegeven. De rol van deze bibliotheek is van groot belang bij wetenschappelijk onderzoek omdat de bibliotheek over unieke boeken en materialen beschikt, die nergens anders ter wereld aanwezig zijn. Manager van de bibliotheek Margo Groenewoud vertelt met veel trots over deze bibliotheek en ook over de rol van de bibliotheek voor de samenleving met name op het gebied van onderwijs en studie, toen, nu en in de toekomst.

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto's: **Ken Wong**

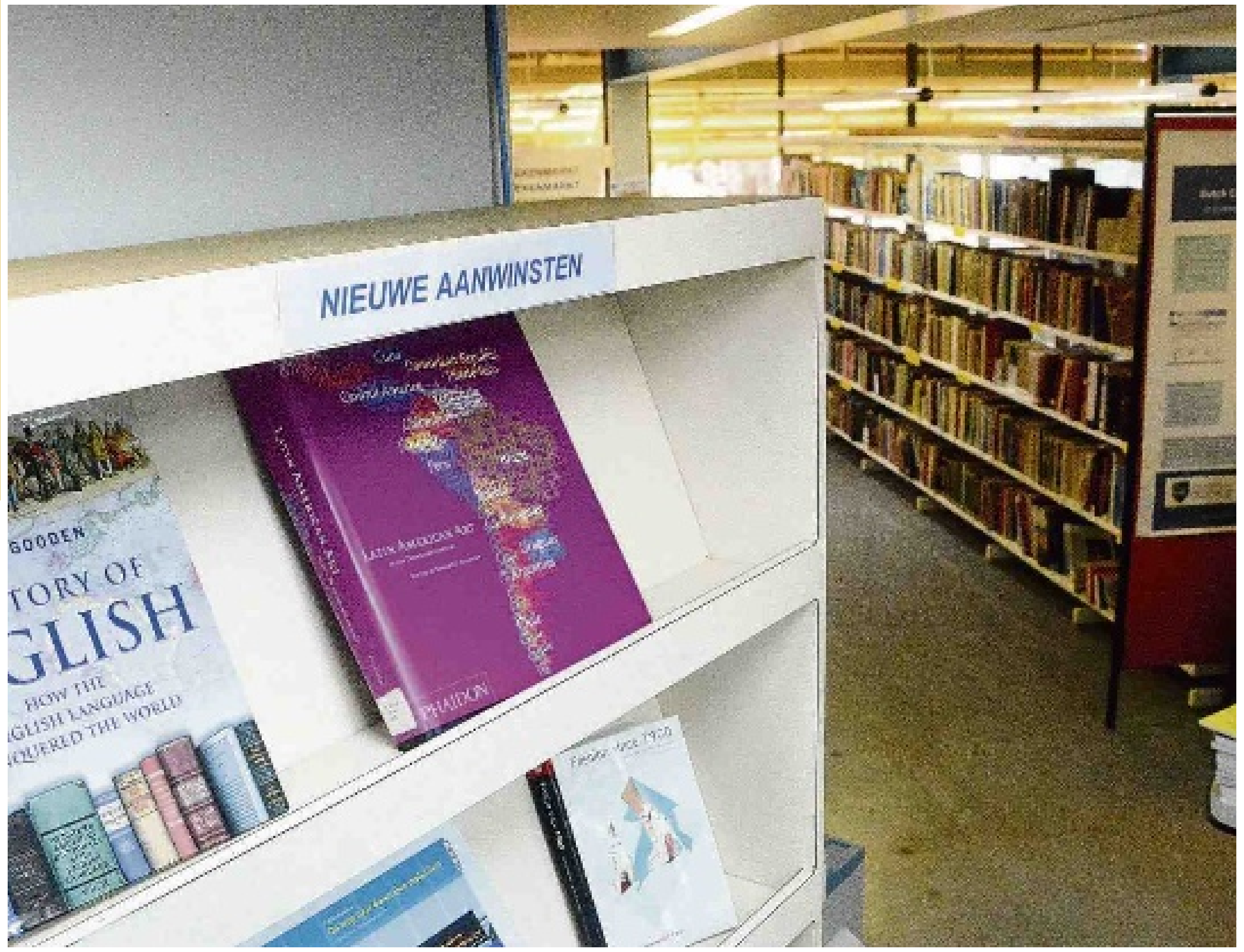

Op 9 maart jl. was het precies 65 jaar geleden dat de Stichting Wetenschappelijke Bibliotheek op Curaçao werd opgericht door dr. Lasley en mevrouw dr. Fraenkel-Nieuwstraten op initiatief van onder anderen May Henriquez, die een passie had voor kunst en literatuur. Lashley, Nieuwstraten en Henriquez wilden de groeiende groep hoogopgeleiden 'bedienen' en er moest veel gebeuren op cultureel en wetenschappelijk gebied.

Ze verzamelden boeken voor de bibliotheek en het bestaansrecht van de bibliotheek werd bevestigd toen de beroemde Curaçaose schrijver Colá Debrot een schenking deed van 500 boeken uit zijn eigen bibliotheek. Margo Groenewoud: "Mensen als May Henriquez en Debrot waren in deze jaren heel actief op cultureel gebied en hebben ook veel betekend voor deze bibliotheek."
De bibliotheek begon op Pietermaai en toen de ruimte daar te klein werd verhuisde de bibliotheek naar de Drukkerijstraat. Vele ouderen zullen zich deze studiezaal nog wel herinneren. Hij werd ook veel gebruikt door middelbare scholieren. In 1979 ging de wetenschappelijke collectie op in de bibliotheek van de nieuwe Universiteit van de Nederlandse Antillen.

Bibliotheekmanager Margo Groenewoud

Amigoe-krantenarchief

"De collectie werd in al die jaren zeer goed gebruikt, verzorgd en aangevuld. Mede daarom heeft Curaçao tot op heden een wetenschappelijke bibliotheekcollectie van circa 90.000 banden, wat voor een kleine gemeenschap ongekend rijk en groot is", aldus Groenewoud.
In de afgelopen jaren is daar een enorme hoeveelheid digitaal materiaal bijgekomen, zoals grote collecties wetenschappelijke e-journals en e-books. Ook promoot de bibliotheek relevante collecties die elders te vinden zijn, zoals het Amigoe-krantenarchief. Dit is, mede door de betrokkenheid van UoC-hoogleraar Wim Rutgers, volledig tot en met jaargang 1995 gedigitaliseerd en via internet voor iedereen toegankelijk op een website van de Koninklijke Bibliotheek (KB): www.delpher.nl.
Ook het huidige bibliotheekgebouw op het terrein van de Universiteit van Curaçao is in de jaren diverse keren uitgebreid. Er zijn twee verdiepingen met volop studieruimte, waar studenten, maar ook anderen die naslagwerk doen in boeken of digitale bronnen, dagelijks aan het werk zijn. In een grote stilteruimte kan iedereen in alle rust studeren.
Er is een Antillenkamer op de eerste verdieping, waar op aanvraag de niet-uitleenbare Antiana-collectie kan worden geraadpleegd. Voor het geven van lessen in 'informatievaardigheid' heeft de bibliotheek een eigen kleine lesruimte en maakt zij gebruik van computerruimtes elders op de campus. Tot slot is er sinds dit jaar op de bovenverdieping een semi-open 'mini-auditorium' waar panelgesprekken en dergelijke kunnen worden gehouden.

Iemand die zeker genoemd moet worden in de geschiedenis van de wetenschappelijke bibliotheek is Maritza Eustatia. Zij kwam in 1957 bij de bibliotheek werken, toen Henny Coomans er directeur was. Eustatia was een van de eerste landskinderen die daar kwam werken en maakte er snel carrière.
Zij werd de directeur van de Wetenschappelijke Bibliotheek in 1972 en eerste directeur/bibliothecaris van de Universiteitsbibliotheek in 1979. Daar werkte zij tot 1987. Het werk dat Maritza Eustatia voor de bibliotheek heeft gedaan is van onschatbare waarde. Zij heeft de bibliotheek nationaal en internationaal op de kaart gezet en veel betekend voor de collectievorming, met name het verzamelen en heruitgeven van Antiliaanse bronnen.

De Wetenschappelijke Bibliotheek werd Universiteitsbibliotheek toen in 1979 de Universiteit van de Nederlandse Antillen ontstond. Dit begon als een samengaan van de Rechtshogeschool en de Technische Hogeschool. De bibliotheken van deze hogescholen en die van de Wetenschappelijke Bibliotheek werden samengevoegd en ondergebracht in het nieuwe complex aan de Jan Noorduynweg.
Groenewoud: "Het bijzondere voor ons is dat we nu tegelijkertijd een hogeschoolbibliotheek én wetenschappelijke bibliotheek zijn. Die combinatie zie je vrijwel nergens en stelt ons voor bijzondere uitdagingen." Volgens Groenewoud realiseren veel mensen zich niet wat hier de consequenties van zijn.

Er is een aantal punten waar zij zich als beheerder van de bibliotheek mee bezighoudt. Ten eerste: Behoud en beheer van de collecties. In principe doet een wetenschappelijke bibliotheek nooit iets weg. Daardoor zijn er ruim 90.000 banden die onderhoud vragen en beschikbaar moeten blijven voor onderzoek.

Geklimatiseerd boekendepot

Groenewoud: "Alles is gesystematiseerd en vindbaar in de catalogus. Het grootste deel van de collectie staat in het geklimatiseerde boekendepot. Door het klimaat van de tropen treedt er snel verval op en is er een groot risico van aantasting door ongedierte.
Om dat tegen te gaan wordt dit depot op een bepaalde temperatuur en vochtigheidsgraad gehouden, zodat de boeken die er staan niet vervallen, wat in het verleden veel voorkwam waardoor items van onschatbare waarde geheel of gedeeltelijk verloren zijn gegaan.
Ten tweede: Beheer van de digitale collecties en de beschikbaarheid en doorzoekbaarheid daarvan. Met beide taken zijn veel kosten gemoeid.
"We worden bij accreditatie getoetst op de bibliotheek die er is voor de opleidingen, waarbij het zowel gaat om het ondersteunen van onderwijs als van onderzoek", legt Groenewoud uit.

Workshop 'zoeken op internet'

En dan komen we bij het derde punt: de functie om studenten en onderzoekers te leren zoeken in de materialen die er zijn. De bibliotheek verzorgt tegenwoordig niet meer alleen een collectie, maar ook workshops voor het efficiënt zoeken van bronnen.
"Er wordt veel gegoogled, maar daar vindt men maar 20 procent van wat er beschikbaar is online. Wij geven workshops en dan leren de mensen waar en hoe ze voor de studie bruikbaar materiaal kunnen vinden. Er zijn diverse zoekmachines voor onderzoekers tegenwoordig en wij leren de mensen daarmee te werken. Wat moeilijk is voor veel mensen is om te kiezen waar je moet beginnen. Je moet jezelf bij het zoeken veel vragen stellen. Je moet zelf goed weten welke vragen je aan het beantwoorden bent en welke bronnen je daarvoor nodig hebt."
Vroeger werd er als volgt instructie gegeven: Hier is de catalogus en ga maar kijken. Groenewoud zegt daarover: "Zo gaat dat niet meer." De bibliotheek maakt nu deel uit van het vak onderzoeksvaardigheden dat in het lesplan is opgenomen.
Het geheel aan vakken dat de bibliotheek verzorgt heet de 'leerlijn informatievaardigheden' en maakt integraal deel uit van het curriculum van de opleidingen. Er zijn meerdere modules door de studies heen en afhankelijk van de studie, wat en wanneer, krijgen de studenten de informatievaardigheden aangereikt.

Er komen hoe langer hoe meer bronnen beschikbaar en er worden in de opleidingen ook andere eisen gesteld. Volgens Groenewoud is de paradox dat het verzamelen van informatie door de nieuwe digitale bronnen en zoekmachines steeds gebruiksvriendelijker wordt, maar door de hoeveelheid ook weer minder gemakkelijk te vinden. Daarom moet je toch les geven in het vinden en verzamelen van die informatie. Sommige van deze workshops worden ook voor niet-studenten aangeboden.

Digitaal Platform

Een geheel nieuwe website van de bibliotheek die eind van dit jaar de lucht in gaat is het Dutch Caribbean Digital Platform, een digitale bibliotheek voor onderwijs en onderzoek.
Binnen dit platform wordt een grote collectie materialen beschikbaar die momenteel door de universiteitsbibliotheek van Leiden wordt gedigitaliseerd.
Dit betreft het Caribische koloniale deel - dus uitgegeven tot 1954 - van de voormalige collecties van de inmiddels gesloten bibliotheken van twee instellingen, KIT en KITLV.
De bibliotheek van de UoC is partner in dit project en zal deze collectie digitaal gaan aanbieden via haar nieuwe platform.
Digitaal informatie opslaan heeft de laatste jaren een grote vlucht genomen en men is overal in de wereld bezig om informatie, vooral op het gebied van onderwijs digitaal te maken. "Er is een groot tekort aan lokaal digitaal materiaal. Steeds meer instellingen en landen krijgen een digitale bibliotheek en wij kunnen niet achterblijven", zegt Groenewoud.

Ze is heel enthousiast over het Digitale Platform waar nu aan gewerkt wordt. "Het wordt een breed platform voor de UoC, maar eigenlijk voor iedereen in de gemeenschap die zich bezighoudt met onderzoek en onderwijs."
"Het maken en onderhouden van zo'n Platform is best moeilijk", zegt Groenewoud hierover. "Er is een tekort aan mensen, materiaal en geld, maar we zijn al een heel eind. Yunette Aniceta, docent bij de UoC en tevens student aan de masteropleiding 'Techno MBA' deed onderzoek naar het opzetten van zo'n Platform en nu zijn we goed op weg. We zijn nog wel heel erg in de beginfase."
Het Dutch Caribbean Digital Platform wordt een platform waar elk instituut die een collectie digitaal wil maken dat kan doen.
Het is volgens Groenewoud vrij bijzonder wat er wordt gedaan in vergelijking met andere landen. De combinatie onderwijs en onderzoek is zo bijzonder. "Dit komt omdat we een klein eiland zijn. Het zou te kostbaar worden om het gesplitst te doen en de stap is genomen om alles te combineren: het erfgoed, de onderzoeksmaterialen en het onderwijs.
Ook data-collecties worden opgenomen in dit Digital Platform. Het is een groot probleem op Curaçao dat er geen goede bijgehouden data beschikbaar zijn. Hoe hard waaide de wind in 1954? En wanneer was het het warmste jaar? Die data zijn niet (voldoende) beschikbaar. Als we straks een nieuwe dataset ontvangen kunnen we die gelijk in dit platform uploaden en beschikbaar maken voor iedereen."

Online bibliotheek

Het Platform is wat in vaktermen een repository wordt genoemd: een online bibliotheek. "Vroeger ging je naar een kaartenbak en dan zocht je een boek. Daarna kreeg je de online-catalogus, waarin je een boek kon opzoeken. Maar dan moest je nog steeds naar de kast lopen voor het boek. Bij het Platform zoek je iets op en kan je het bekijken of downloaden, als we daarvoor natuurlijk wel de rechten hebben. Hier zit natuurlijk veel techniek achter. In ons geval een zoekmachine die ook door de tekst van de gedigitaliseerde materialen zelf heen zoekt. Daar zijn we heel erg trots op."
Op het gebied van onderwijs kunnen er in het Platform digitale lessen worden opgenomen en zo met collega's worden gedeeld.
Dit is vooral voor Curaçao een asset omdat er niet voldoende lesmaterialen in het Papiaments zijn en nu kunnen die online gebracht worden en zijn voor iedereen beschikbaar.

Onderwijsmateriaal

"Dit platform is begonnen als een Usona-project omdat er een groot probleem is met digitaal onderwijsmateriaal. We hebben weinig over de geschiedenis en weinig in en over onze eigen taal, het Papiaments", legt Groenewoud uit.

"En wat is mooier om in een digitale omgeving ook lesmateriaal te maken. Dit is de kern waar we mee begonnen: als wij als bibliotheek beginnen met veel bronmateriaal en een platform maken voor digitale onderwijs-materialen, dan kunnen door onderwijzers eigen lessen gemaakt worden met dat bronmateriaal en vervolgens bij ons gedeeld worden."
De wettelijke taak van de universiteit gaat verder dan alleen onderwijs verzorgen. De UoC heeft ook een taak als kenniscentrum en een taak ten aanzien van het stimuleren en uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek.

Dat heeft natuurlijk gevolgen voor de bibliotheek en er wordt ook alles aan gedaan om die taken te kunnen uitvoeren. Het Dutch Caribean Digital Platform zal hier in de toekomst een centrale rol in spelen.

Het geklimatiseerde boekendepot

Kansen...

Op de dag dat Sambil haar 'soft opening' beleefde en vol trots meldde dat 'reeds' 40 van de 160 winkels verhuurd zijn, stierf het op Facebook helaas van de negatieve berichten. 'Het stinkt daar naar de Isla, er is nog maar weinig open…' Ook doken er foto's op van lege winkelstraten in Punda en hele straten met leegstaande winkelpanden. Het is waar en het valt niet te ontkennen. Ook in de Renaissance Mall staat het nodige leeg en zo zijn er legio winkelcentra waar het niet bepaald bruist van de activiteit.

Tekst: **Marcel Truyens**

Voor de voorbijganger, de consument, is het allemaal gemakkelijk. Je neemt waar, schiet een fotootje en gooit het - voorzien van commentaar - op Facebook. Voor de ondernemers is het de hel. Winkels kosten geld, heel veel geld. Huur, nutsvoorzieningen, personeel, inrichting en inventaris, voorraad, administratie... En zo is er een aantal retailers dat op Curaçao al beschikt over meerdere filialen en zichzelf dus de serieuze vraag moet stellen of een extra filiaal in Sambil financieel wel kan. En of dat eventueel alleen kan als ze ergens anders een filiaal sluiten. En hoe groot is de markt eigenlijk? Zijn er onderzoeken waaruit blijkt dat het 'toerismoes' in groten getale naar Sambil zal trekken en komen de Zuid-Amerikanen naar Curaçao, speciaal om te shoppen? Niemand weet het.

Tegelijkertijd opent de ene Chinees na de andere een winkel die meer lijkt op een supermarkt dan een toko. Ergens rond deze tijd zullen ook de laatste bouwvakkers het nieuwe winkelcentrum aan de Caracasbaaiweg verlaten met ook daar weer nog meer winkels, of in elk geval winkelruimte. Intussen hebben we te maken met allerlei initiatieven waarmee online shoppen in het buitenland steeds gemakkelijker wordt, hetgeen de druk op de lokale middenstand nog verder opvoert terwijl het besteedbaar inkomen van de gemiddelde Curaçaoënaar nou niet echt toeneemt. Sterker nog, de middenklasse lijkt te krimpen en de economie kent al jaren een nulgroei.

De ellende in de traditionele retail is geen exclusief Curaçaos festijn: in het overbewinkelde Europa staan miljoenen vierkante meters winkelruimte leeg en in de Verenigde Staten is het echt niet beter met compleet verlaten shopping malls die er letterlijk bij liggen als ruïnes. In Nederland worden dorps- en stadscentra opnieuw ingericht om verpaupering te voorkomen en zoekt men naarstig naar nieuwe bestemmingen voor door warenhuizen en grote ketens verlaten panden.

Gelukkig beschikken we over een - relatief meer dan - goede vaste en mobiele internet-infrastructuur. In die zin kunnen de lokale ondernemers in elk geval groeikansen ontwikkelen die online shoppen mogelijk maken, ook en vooral voor mensen van buiten Curaçao. "Maar Truyens dan gaat het nog slechter met die ouderwetse stenen winkels", zult u zeggen. "Dan komen er nog minder mensen." En da's dus een misvatting. Winkels zullen moeten gaan veranderen in experience centers, plaatsen waar je 'de wereld van het merk of het product' ervaart. Je zult er zeker kunnen kopen en online aankopen zelf afhalen als je niet op de bezorgdienst wilt wachten, maar het wordt in de winkels vooral een kwestie van verrassen, informeren en inspireren. En we hebben al een aantal van dat soort winkels, al is dat misschien niemand opgevallen. Bent u al eens binnengelopen bij Rituals in Zuikertuintje? Ik krijg het gevoel binnen te wandelen in een Japans badhuis - nooit geweest, weet ook niet of het bestaat - krijg een kopje thee aangeboden en loop in een goed ontworpen winkel letterlijk te snuffelen. Ik word vriendelijk te woord gestaan als ik erom vraag, niemand dringt zich op maar ik voel me ook niet 'als een kat in een vreemd pakhuis'. Kortom, ik beleef het merk en koop uit goed fatsoen een of ander product 'voor onder de douche'.

Maar nu komt tie: ik ga natuurlijk niet wekelijks speciaal naar Zuikertuintje om daar de een of andere spuitbus te kopen, ik kom misschien een keer per maand in Zuikertuintje omdat ik daar om welke reden dan ook moet zijn. Zouden de mensen van Rituals het mij gemakkelijk maken door mij online hun producten te laten bestellen, dan zou ik waarschijnlijk vier keer zoveel bij ze afnemen. Ander voorbeeld: een van mijn zaterdagse rituelen, wijn kopen. Ontzettend leuk! Beetje proeven, rondkijken, snuffelen. Toch ga ik gemiddeld genomen elke zaterdag met dezelfde flesjes 'huiswijn' naar huis. Inclusief verkeersinfarct dat de rotonde van Saliña heet. Hoe fijn zou het zijn als ik er gewoon vanuit kon gaan dat mijn online order aan huiswijn wekelijks of maandelijks gewoon wordt afgeleverd? En als ik dan echt eens iets speciaals wil, rijd ik met liefde bij ze langs.

Ik stond op zaterdagavond op het parkeerterrein van Sambil. Samen met een paar duizend landgenoten te genieten van fantastische muziek. Grand Combo de Puerto Rico. Al is het maar omdat ze langer bestaan dan ik oud ben; salsa volgens het klassieke recept. De avond werd echter afgesloten door Alberto Barros. Die bracht een soort salsa 3.0: jongere mensen, hoger tempo, meer dynamiek, een rapper zelfs en bovenal een onbevangenheid die misschien wel kenmerkend is voor de vooruitgang die Colombia doormaakt. Daar kunnen we wat van leren. Ook en vooral in de retail.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior marketing en communicatieconsultant bij Liquid Soul te Curaçao.
E | marcel1963@mac.com

Volop talenten ontwikkelen op International School of Curaçao

De International School of Curaçao biedt onderwijs van peuterschool tot en met het eindexamen van de middelbare school. De leerlingen, afkomstig uit meer dan veertig landen, komen iedere dag met veel plezier naar deze school in Emmastad, waar ze hun talenten kunnen ontwikkelen.

Margie Elhage-Cancio, Ph.D. is meer dan dertig jaar aan de International School of Curaçao verbonden, waarvan vijftien jaar als directrice. Dit jaar neemt ze afscheid en ze kijkt terug op een mooie tijd. "Ik heb het fantastisch gehad. Ik heb het ook altijd over 'mijn' school en dat geeft aan hoeveel ik om deze school geef. Mijn hart is hier, maar het is tijd om iets anders te gaan doen." Ze wordt opgevolgd door Douglas Vaughan, de rector van de bovenbouw. Hij is ook al jaren aan de school verbonden.

Margie Elhage kwam als docent 'Engels als tweede taal' en in de loop der jaren werkte ze ook als docent Spaans, was ze leerlingenmentor en regelde ze de toelating van leerlingen. "Ik heb zelfs kinderen van oud-leerlingen op school. Dit zegt heel wat over de school."
De International School of Curaçao gelooft er sterk in dat internationaal onderwijs een positief effect heeft op de leerlingen en dat een academisch programma de jongeren voorbereidt op het wereldburgerschap in de toekomst. "Dit doen wij door het aanbieden van onderwijs volgens het Amerikaanse schoolsysteem en we gaan mee met de tijd. Bijna al het lesmateriaal wordt digitaal aangereikt en de leerlingen werken met een tablet." Tot grade 5 worden de iPads door school verstrekt en daarna moet iedere leerling een eigen tablet hebben om er ook thuis op te kunnen werken. De ouders kunnen via een portaal het huiswerk en de resultaten van hun kinderen volgen."
Elhage houdt veel van het eiland. "Ik zou nergens anders willen wonen om te leven en om kinderen op te laten groeien. Vergeleken met andere landen hebben we het zoveel beter. De mensen die hier wonen zien dat niet altijd, maar het is hier veilig en die veiligheid zien we ook terug op deze school. Het is ook een fijne werkomgeving en dat straalt af op de leerlingen. De leerlingen voelen zich hier prettig."
Tegenwoordig is 51 procent van de leerlingen van Curaçaose afkomst. De andere leerlingen komen uit Nederland, Amerika, Canada en tegenwoordig ook veel uit Latijns-Amerika.
Toen Elhage in 1982 op de International School of Curaçao kwam werken zaten er maar 50 leerlingen op de school. Nu zijn het er ruim 425. "Het aantal wisselt omdat gezinnen verhuizen wegens het werk van de ouders, maar we houden de vaste kern van Curaçaose leerlingen."
De school begon ooit in twee woonhuizen in Emmastad. "De keuken was mijn leslokaal", vertelt Elhage lachend. Ze lacht sowieso veel. "In het onderwijs moet je een goed gevoel voor humor hebben", verklaart ze. "Je hebt met veel mensen te maken, met leerlingen, ouders, collega's en andere mensen in de samenleving." In de jaren dat zij directrice is geweest groeide de school tot wat de school nu is.
De structuur is anders dan die van de lokale scholen. Er wordt les gegeven volgens het Amerikaanse schoolsysteem en voor grade 11 en 12 (de hoogste klassen van de high school) is er een International Baccalaureate Diploma-programma. De school is daarvoor geaccrediteerd, net als door de Southern Association of Colleges and Schools en de Council of International Schools.
Er wordt in het Engels lesgegeven en Nederlands en Spaans worden als taal aangeboden van grade 2 tot en met grade 12. Voor de laatste twee jaren is er ook Nederlands volgens het International Baccalaureate-programma. Het is verplicht om beide vakken te volgens in de elementary school (basisschool). Daarna kunnen de leerlingen kiezen uit beide talen. De meerderheid kiest er echter voor zowel Spaans als Nederlands te doen.
De leerlingen krijgen ook alle andere vakken die in het funderend en voortgezet onderwijs worden aangeboden en er wordt twee keer per week gesport. De klassen zijn niet groter dan 24 leerlingen. Het gemiddelde ligt op 20 leerlingen.
De schooldagen zijn van 8.00 tot 14.30 of 15.30 uur. 's Middags zijn er allerlei activiteiten, zoals sport, kunst en muziek, waar ook jongeren die niet op de International School of Curaçao zitten aan kunnen deelnemen. Dit zogenoemde Learning Plus-programma heeft twee verschillende roosters die beginnen in september en februari.
Het hele jaar door worden er vrije keuzevakken gegeven, waaronder filmstudies, psychologie, spelen in een band, drama en debating waarbij de leerlingen kunnen meedoen aan de Model United Nations-wedstrijden.
De meeste docenten komen uit de Verenigde Staten, maar er zijn ook docenten uit andere landen. "Zij moeten dan wel lesgeven volgens het Amerikaanse systeem en dat wordt hen geleerd", legt Elhage uit.
De directrice is trots op haar team en ze is dankbaar voor alle jaren dat ze mocht bijdragen aan de groei van de school. "Ik vind dat de International School of Curaçao een belangrijke school is voor Curaçao. We geven heel goede service aan mensen die uit het buitenland komen. Het land Curaçao moet groeien en dan komen er meer mensen uit het buitenland en die willen hun kinderen op een internationale school hebben. En de leerlingen worden, als ze hier van school gaan, over de hele wereld toegelaten tot alle universiteiten. De leerlingen kunnen, als ze van de International School of Curaçao komen, met recht wereldburgers worden genoemd."

Voor meer informatie zie de website www.isc.cw of kom even langs aan de Koninginnelaan in Emmastad.

Margie Elhage-Cancio neemt dit jaar afscheid als directrice van de International School of Curaçao. "Ik heb het fantastisch gehad."

Vertrouwd

De Irene waterval.

Bij een bezoek aan Suriname mag je eigenlijk twee dingen niet missen: Paramaribo en het regenwoud. Met het volgende op het lijstje kom je waar je ook gaat tijdens je reis vanzelf wel in aanraking: het verrukkelijke Surinaamse eten.

Tekst:**Linda van Eekeres**
Foto's: **Linda van Eekeres** en **Shutterstock**

Uitzicht vanaf de Brownsberg op het Brokopondostuwmeer.

Suriname, ik was er nog nooit geweest. Toch voelt het meteen een beetje vertrouwd. Een gedeeld verleden als kolonie van Nederland is daar debet aan. Natuurlijk weet je al het een en ander van Suriname, het eten en de mensen. En dan is er de taal. In 1975 onafhankelijk geworden, maar hoewel je op straat veel Sranantongo hoort, is Nederlands de voertaal. De gemiddelde Curaçaoënaar kan zich er dus prima verstaanbaar maken.

Wachtend op de luchthaven op een vriend die ons komt halen, komt een chauffeur van een touroperator ons vragen of wij de mensen zijn die hij moet ophalen. "Ik dacht het al niet, want die Nederlanders komen allemaal met een rugzak", zegt hij, wijzend op onze koffers. Zo wordt deze makamba al binnen een minuut ontmaskerd als Curaçaoënaar.

De gasten blijken niet op de vlucht te zitten en de chauffeur knoopt een gezellig praatje aan over de perikelen rond het dagelijks ophalen van toeristen op de luchthaven, en hij vraagt wat wij komen doen. Het blijkt typerend voor de openheid en vriendelijkheid van de Surinamers die we tegenkomen.

Nog geen voet op Surinaamse bodem gezet, hoor ik al van alle kanten dat je al in de jungle bent als je drie minuten de stad uitrijdt. En de stad, dat kan in Republiek Suriname maar één ding betekenen: Paramaribo.

Als je aankomt in Suriname is dat op Zanderij, zo'n 45 kilometer van de hoofdstad, dus dat kun je meteen aanvinken: jungle, check! Maar het is natuurlijk geen echte regenwoudervaring als je in de auto blijft en bovendien is het donker en zien we alleen de gebouwen langs de weg.

Paramaribo

Paramaribo voelt - komende uit Curaçao - aan als een echte stad, ondanks de kleinschaligheid. De bezienswaardigheden zijn allemaal centraal gelegen en zijn goed te belopen. We beginnen bij de Sint Petrus en Pauluskathedraal, uit praktische overwegingen, onze gastheer moet bij de naastgelegen Surinaamsche Bank zijn. De kathedraal is gemaakt van hout en mooi onderhouden.

Na het kerk- en bankbezoek spoeden wij ons naar een kraampje met typisch Surinaams schaafijs. Van een groot blok ijs wordt ijsschaafsel gehaald en daarop wordt een felgekleurde siroop gegoten, met smaken als cola, tamarinde en gember.

Een luiaard aan een elektriciteitskabel.

Canopy bij Berg en Dal. Met een flinke snelheid zoef je hoog boven de rivier.

SURINAME

Surinamerivier
Op naar de Surinamerivier, na ook een broodje pom te hebben gegeten (zoals gezegd: het eten lacht je hier overal toe). Langs de Surinamerivier ligt de Waterkant, een straat met koloniale huizen, vervallen op een aantal na, die mooi zijn gerestaureerd.

Met een bootje kun je je, tegen betaling, naar de overkant laten brengen. Ook zijn er tours te boeken waarbij je dolfijnen kunt spotten. Een beleving is een bezoek aan de Centrale Markt. Talloze kraampjes met verse groente, fruit en vis en een drukte van belang.
Over het Onafhankelijkheidsplein (de naam stamt, dat mag duidelijk zijn, van na 1975) richting Fort Zeelandia, dat ook langs de Surinamerivier ligt. Hier staat ook een aantal prachtig gerestaureerde woningen. Het fort werd begin 17e eeuw door de Zeeuwen gesticht. Het doet tegenwoordig dienst als museum. Het staat ook bekend als de plek waar in 1982 de Decembermoorden plaatsvonden.
Verderop wappert op een bootje de paarse vlag van de Nationale Democratische Partij van Desi Bouterse, die nadat wij het land hadden verlaten wederom met overgrote meerderheid de verkiezingen zou winnen.

Natuur
Het contrast tussen de stad en de natuur is groot. Voor de avontuurlijke vakantiegangers zijn er diverse meerdaagse jungletours te boeken. Deze gaan meerdere dagen per boot en/of vliegtuigje diep het Amazoneregenwoud in. Vaak wordt er geslapen in een hangmat, maar er zijn ook zeer luxe accommodaties, zoals het Kabalebo Nature Resort dat zelfs kamers met airco en warm stromend water heeft! Mobieltjes doen het niet in het oerwoud, maar veel locaties beschikken wel over een satelliettelefoon.

Colakreek
Wat doen Surinamers zelf die in het weekend of in de vakantie een dag willen ontspannen? Ze nemen de barbecue mee naar het strand. Dat klinkt bekend, alleen ligt dat strand niet aan zee, maar aan de rivier of kreek. Wij kiezen voor de Colakreek. Het water heeft inderdaad wel wat weg van de gelijknamige frisdrank. Bij de ingang huur je een hutje waar je al je spullen kwijt kunt en hangmatten kunt ophangen. Het water blijkt verfrissend koel.

Brownsberg
Voor wie niet een dag of dagen reizen van de bewoonde wereld wil zitten, zijn er genoeg plekken in Suriname om ook van de natuur te genieten. Een aanrader is Brownsberg, het natuurpark op 130 kilometer afstand van Paramaribo. Helaas wordt het gebied bedreigd door illegale goudwinning, net als elders in het Surinaamse regenwoud.
Er zijn dagtours te boeken, compleet met gids, maar Brownsberg is ook goed bereikbaar met eigen vervoer. Vanaf de voet van de berg gaat een slingerende onverharde weg omhoog. Zo'n 10 kilometer lang moet je bij elke bocht toeteren om niet op eventuele tegenliggers te botsen.
Onderweg van Paramaribo naar Brownsberg zien we een luiaard aan een elektriciteitskabel hangen en aan de voet van de berg staan we oog in oog met een vogelspin. We stappen uit, want behalve eng blijkt het dier van dichtbij in het wild vooral fascinerend. Onverstoorbaar volgt de spin langzaam haar weg om aan de overkant weer tussen het groen te verdwijnen.
Een wandelpad leidt de bezoeker naar twee verschillende watervallen. De verste waterval is een behoorlijke klim, zeker als het heeft geregend en de weg glad is, en het is onderweg oppassen, niet alleen voor spinnen, maar ook voor slangen. Gelukkig komen we die niet tegen, wel zien we apen in de bomen, een gordeldier en een capibara. Wow!

Berg en Dal
Ook aan te bevelen is een bezoek aan Berg en Dal, op dezelfde route als Brownsberg. Het is geschikt voor een dagtrip of een langer verblijf. Deze voormalige plantage herbergt nu een luxe resort en ook een activiteitencentrum, dat kanotochten en een canopy zip line-tour aanbiedt. Aan een metalen kabel zoeven we door de boomtoppen. Hoogtepunt van het parcours is de oversteek over de Surinamerivier. Met een flinke snelheid zoef je hoog boven de rivier en voel je de wind langs je gezicht. Het weidse uitzicht is fenomenaal.
Van al die activiteiten krijg je honger. Terug in Paramaribo is een bezoek aan Blauwgrond, waar veel Javaanse eethuisjes zijn, dan een goed idee. We bestellen teloh (gebakken casave met bakkeljauw), bakabana met pittige pindasaus en dawet, een zoet drankje met maïzena en kokos, en het leven is *bunbun*!

De Sint Petrus en Pauluskathedraal is helemaal uit hout opgetrokken.

De brug over de Surinamerivier tussen Paramaribo en Meerzorg.

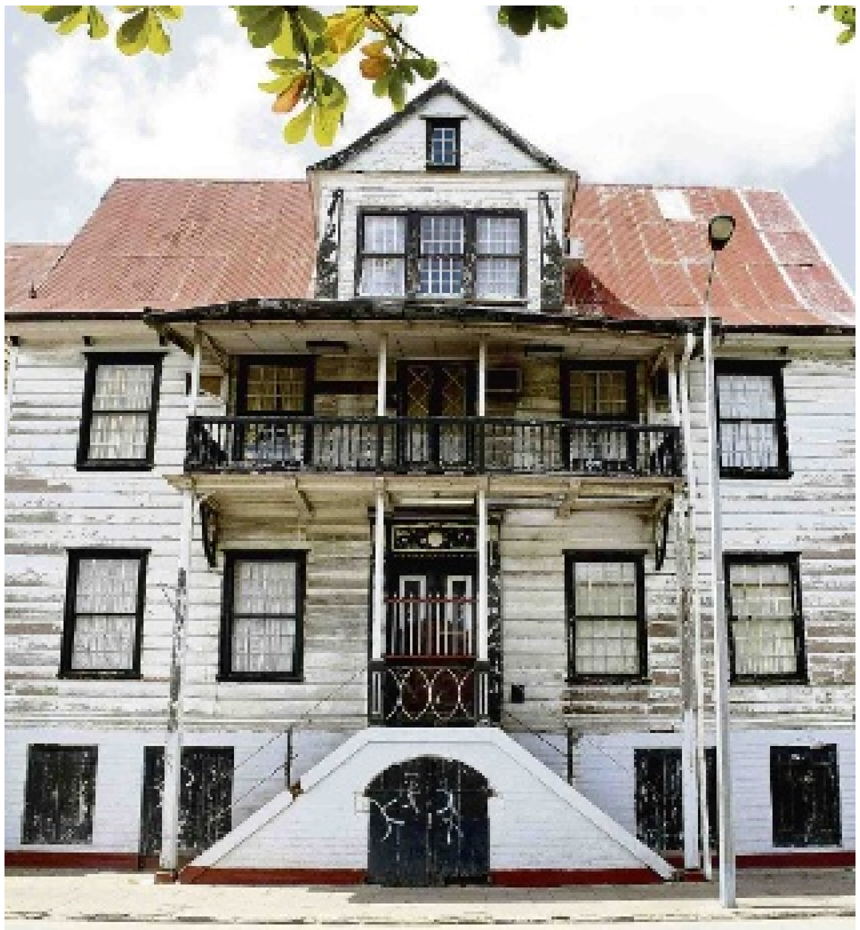
Veel van de panden aan de Waterkant kunnen een opknapbeurt gebruiken.

Fiscale feiten

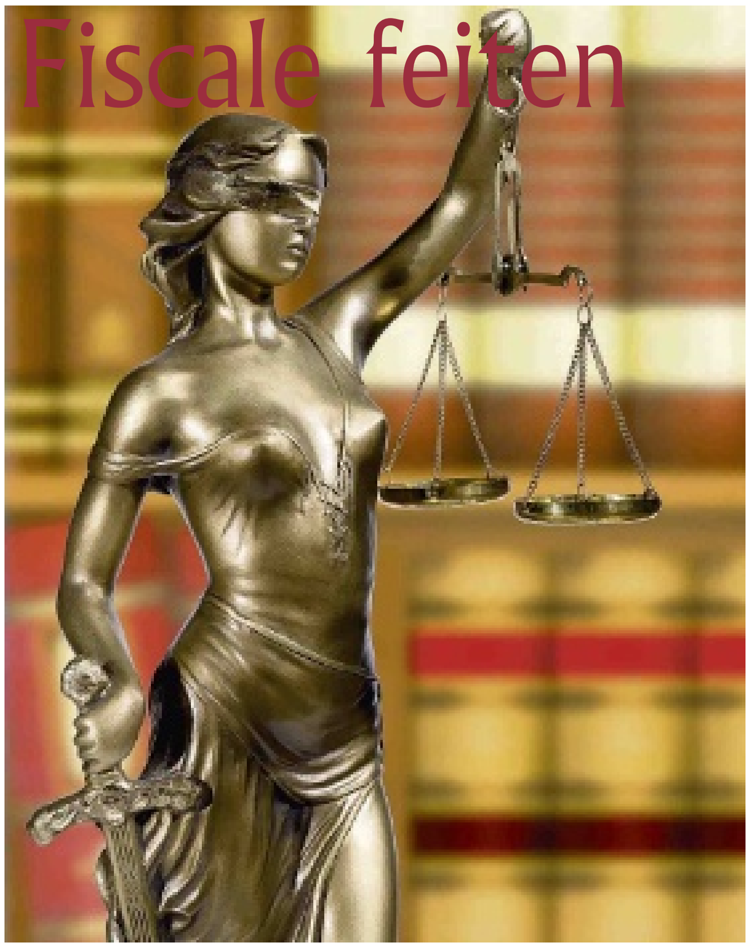

Belasting over inkomsten uit vermogen

De meeste mensen kennen het progressieve schijventarief van de inkomstenbelasting waartegen bijvoorbeeld salarissen of winst van een eenmanszaak wordt belast. Het schijventarief loopt in 2015 van 10,75 tot 48,25 procent.

Tekst: **Lennart Huijsen** en **Ingemara Bak**

Bij heffing van inkomstenbelasting over inkomsten uit vermogen, zoals onroerende goederen, aandelen of vorderingen, kan het belastingtarief hier echter van afwijken.

Dit jaar is ook de 'rentebelasting' met een tarief van 8,5 procent geïntroduceerd. Daarnaast zijn meestal sociale premies verschuldigd. In het kader geven wij de verschillende tarieven weer.

Onroerende goederen

Indien u een woning of appartement verhuurt aan derden, wordt 65 procent van de huuropbrengsten belast. Rente en kosten van leningen voor het onroerend goed en premies voor een aan die lening gekoppelde overlijdensrisicoverzekering mogen in mindering worden gebracht op de huuropbrengsten. De huuropbrengsten worden belast tegen het schijventarief.

Aandelen

Indien iemand voor 5 procent of meer aandeelhouder is in een vennootschap, zijn er twee vormen van inkomsten die belast zijn met inkomstenbelasting. De gewone voordelen, zoals dividenden, en de voordelen die de aandeelhouder behaalt bij verkoop van de aandelen. De inkomsten worden belast tegen 19,5 procent. Indien aandelen worden gehouden in een vrijgestelde vennootschap of een buitenlandse beleggingsvennootschap, worden de inkomsten uit deze aandelen fictief vastgesteld. De werkelijke inkomsten zijn niet meer van belang. Het rendement wordt jaarlijks vastgesteld op 4 procent van de waarde in het economische verkeer van de aandelen aan het begin van het kalenderjaar. Dit fictief rendement wordt belast met 19,5 procent inkomstenbelasting. De effectieve belastingdruk bedraagt 0,78 procent van de waarde van de aandelen.

Kapitaalverzekering

De rente begrepen in kapitaalsuitkeringen uit levensverzekering is belast tegen het tarief van 19,5 procent. Hierop gelden twee uitzonderingen waarbij de rente onbelast kan worden genoten: de kapitaalsuitkering vindt plaats als gevolg van overlijden vóór de leeftijd van 70 jaar of de kapitaalsuitkering is niet hoger dan 15.000 gulden en komt tot uitkering na de leeftijd van 70 jaar.

Rente lokale banken

Vanaf 2015 geldt een heffing van 8,5 procent over renteinkomsten. Deze heffing wordt door lokale banken ingehouden op rente die wordt uitbetaald aan inwoners van Curaçao. De door de lokale banken ingehouden belasting kan in mindering komen op de verschuldigde inkomstenbelasting.
Het belangrijkste verschil met de hiervoor genoemde vormen van inkomsten uit vermogen, is dat over rente op rekening bij lokale banken geen sociale premies verschuldigd zijn.

Overig roerend kapitaal

Onder opbrengsten uit overig roerend kapitaal vallen in beginsel alle opbrengsten uit vermogen die niet hiervoor zijn genoemd. U kunt bijvoorbeeld denken aan:
- Rente van buitenlandse banktegoeden
- Rente van vorderingen
- Dividenden (minder dan 5 procent aandeelhouder)
- Rente van obligatieleningen uitgegeven door de overheid van Curaçao (overgangsregeling)
- Rente op andere lokale of internationale obligatieleningen

Tot 1 januari 2015 waren de hiervoor genoemde opbrengsten belast tegen het progressieve tarief. Vanaf 2015 wordt het inkomen uit roerend kapitaal belast tegen 19,5 procent.
Er kunnen dus verschillende belastingtarieven van toepassing zijn over de inkomsten uit vermogen, zoals onroerende goederen, aandelen of vorderingen.

Daarnaast zijn in de meeste gevallen ook sociale premies verschuldigd. Behalve met het te behalen rendement en het te lopen risico, kunt u bij uw keuze voor een bepaalde investering ook rekening houden met het belastingtarief en de sociale premies.

Vermogen	Belastingtarief	Sociale premies
Onroerende goederen	10,75%-48,25%	Ja
Aanmerkelijk belang aandelen	19,5%	Ja
Aandelen in vrijgestelde vennootschap en buitenlandse beleggingsinstelling	19,5% (effectief 0,78% van de waarde)	Ja
Kapitaalverzekering	19,5%	Ja
Rente op rekening bij lokale banken	8,5%	Nee
Overig roerend kapitaal	19,5%	Ja

Mr Lennart Huijsen en mr Ingemara Bak zijn werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao als belastingadviseurs. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Bedorvenheid; 5. diepvries; 9. wisselgebruik (lt.); 10. weinig zout bevattend; 12. lapje om de pen aan af te vegen; 14. waagstuk; 15. aflevering; 17. fijn; 18. dunne gesleten plek in kleding; 20. voormalig Russisch heerser; 22. Noorse goden; 24. deel van India; 25. godin van de dageraad; 26. van gelijke waarde; 28. hoofdhuid; 31. ploeg; 34. afkorting; 36. strafwerktuig; 37. uiting van berusting; 38. melksuiker; 39. stekelhuidig zeedier; 40. wortel; 41. vergunning om te hengelen; 42. wielerterm.

VERTICAAL:
1. Lang; 2. Ind. groente; 3. Bijbelse reus; 4. Franse schrijver; 5. ziedaar; 6. schrijfvloeistof; 7. bijwoord; 8. hoepelen; 11. extraatje; 13. hapje; 16. Egyptische koning; 19. Bijbelse figuur; 20. buidel; 21. republiek (afk.); 23. Bijbelse figuur; 26. Turks gerecht; 27. snelheidswedstrijden; 29. gekroesd weefsel; 30. abonnee; 32. golfterm; 33. metalen ringetje; 35. maalstroom; 37. kampeerverblijf.

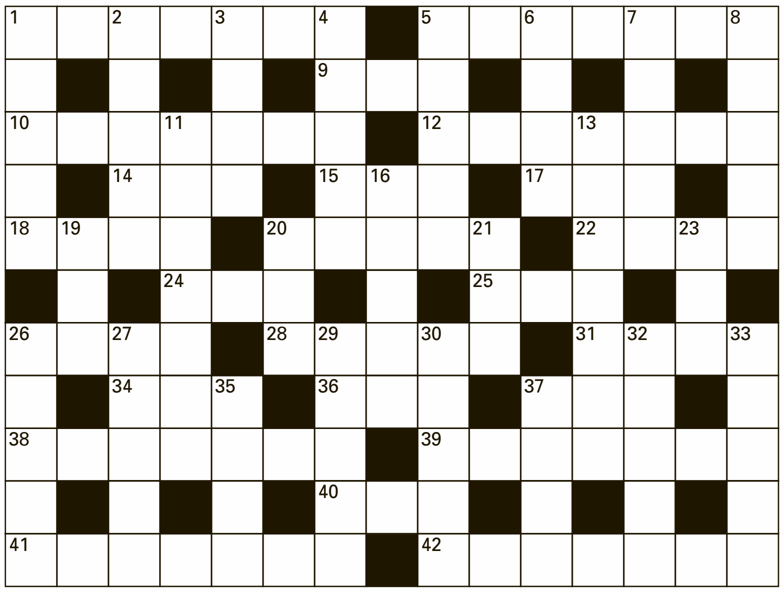

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Gislaine Christiaans
Kamay 22-B
Aruba

Grace Jonkhout
Kaya Tentalia # 17
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

7							3	4
6	2	5		3		1		8
	3		1	8				
	4		5		8	6		
1						9		
	7			9				2
				1			6	
5		4	6		3	8		
3					7	2	4	

HEAVY

	3		4		6			
4		1						8
					9	2		
				8	4			
5	9		3					
		7	1					2
7		9						
				6				
			2		8			1

ZWEEDSE PUZZEL

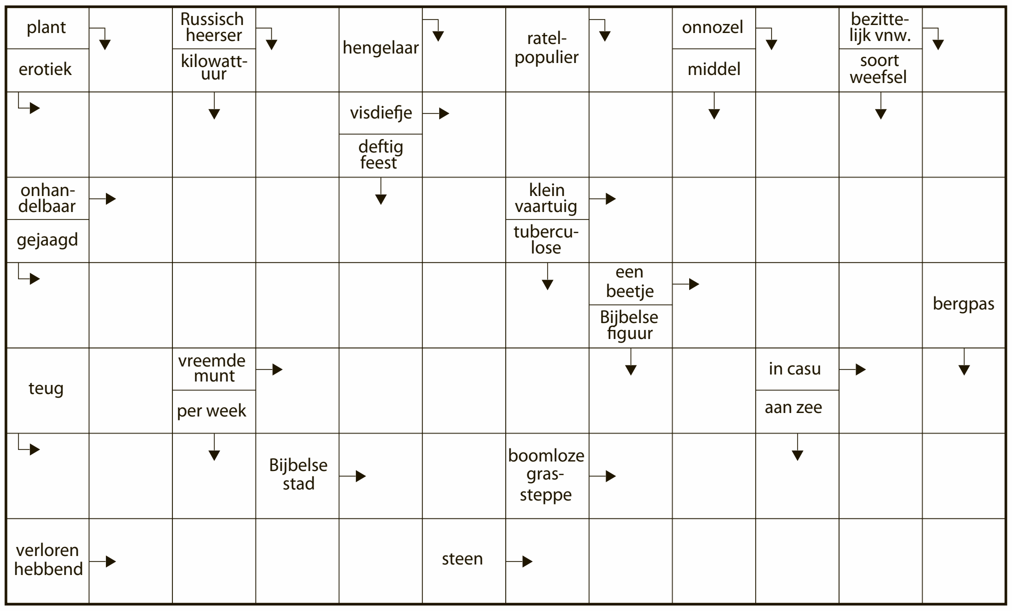

CRYPTOGRAM

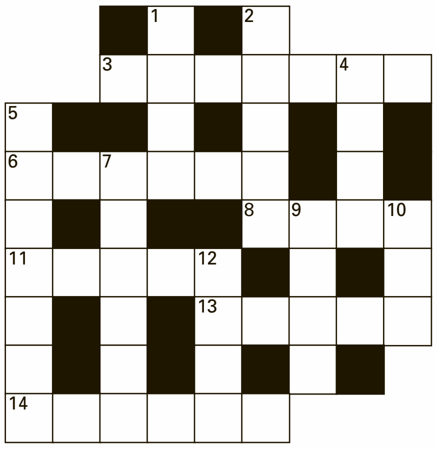

Horizontaal:
3. Dit bastion houdt het hoofd bezig (7); **6.** Laat de rel 's op een andere plaats beginnen! (6); **8.** Honger staat op de tocht (4); **11.** Teken van beproeving (5); **13.** Hemelse geur (5); **14.** Hij weet het ook niet zeker in de filosofie (6).

Verticaal:
1. In deze houding kan men het personeel niet onderwijzen (4); **2.** Harige malloot (5); **4.** De drank van Eros (4); **5.** Dan heb je de tijd om tenslotte sentimenteel te zijn (7); **7.** Militairen op arrest zetten (6); **9.** Hoorbare kleding waar muziek in zit (4); **10.** Men hecht eraan dat er kolen ingaan (3); **12.** Wagen met veel of geen brandstofverbruik (4).

WOORDZOEKER

B	E	M	I	D	D	E	L	E	N	I	N	G
E	Z	L	I	V	O	R	N	O	I	R	O	R
S	O	O	L	L	E	O	V	E	G	R	O	S
T	D	P	E	G	R	P	R	V	R	T	U	R
E	I	K	A	N	O	N	S	L	A	G	F	F
L	E	R	E	O	T	E	O	I	E	I	I	S
A	P	I	K	D	E	J	D	N	U	R	E	E
U	Z	N	M	L	E	A	E	D	N	T	E	G
T	I	G	N	E	R	T	S	E	A	A	E	N
O	N	B	W	G	L	O	S	R	S	L	V	R
G	N	A	L	E	B	A	C	D	N	N	E	A
I	I	A	F	R	L	O	S	A	E	T	N	N
D	G	R	O	T	S	V	A	S	T	B	W	D
R	IJ	D	E	N	R	I	I	E	E	O	E	W
U	I	G	N	O	B	E	L	N	R	D	L	E
B	I	S	M	A	R	C	K	C	G	M	O	G

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

AANLEG
AFTREK
BEDSTEDE
BELANG
BEMIDDELEN
BESTELAUTO
BISMARCK
BOSDUIF
CROWN
DIEPZINNIG
DOORLEREN
EISEN
ENERGIE
EVENWEL
FURIE
GEVOELLOOS
IGNOBEL
INKOOP
KANONSLAG
LADDE
LENING
LETTER
LIVORNO
MELASSE
NEGUS
NONNA
NORNE
ODESSA
ONTREGELD
ORION
PRAGER
RADIATOR
RANDWEG
RIJDEN
RINGBAARD
ROTSVAST
SOCRATES
STRENG
VLINDERDAS
WELVING
ZOENTJE

© Sanders Puzzelboeken/150606

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

6	8	2	5	4	3	1	9	7
1	4	7	2	8	9	5	6	3
5	9	3	7	6	1	2	4	8
3	6	4	8	1	7	9	2	5
7	2	1	9	3	5	4	8	6
8	5	9	4	2	6	3	7	1
9	7	6	1	5	2	8	3	4
4	3	5	6	9	8	7	1	2
2	1	8	3	7	4	6	5	9

Heavy

1	5	9	4	7	6	8	3	2
8	4	6	3	2	9	7	1	5
2	7	3	5	1	8	9	6	4
5	3	4	7	9	1	2	8	6
9	8	1	2	6	4	5	7	3
7	6	2	8	5	3	4	9	1
4	9	8	1	3	2	6	5	7
3	2	7	6	8	5	1	4	9
6	1	5	9	4	7	3	2	8

Cryptogram:
Horizontaal: 3. Baklamp; 6. afzien; 8. klem; 11. dingo; 13. vuist; 14. kijkers.
Verticaal: 1. Baai; 2. plank; 4. made; 5. zakdoek; 7. zinrijk; 9. luik; 10. mat; 12. over.

Woordzoeker: VERZAKKEN

Zweedse puzzel

■	B	■	K	■	K	■	E	■	T	■	M
G	O	O	R	■	W	I	N	N	A	A	R
■	T	I	A	R	A	■	T	A	A	T	S
I	S	R	A	E	L	I	■	G	I	L	■
■	I	■	N	A	Ÿ	V	E	R	■	E	K
U	N	E	■	A	K	■	T	A	N	T	E
■	G	A	A	L	■	P	A	S	T	E	I

Prijspuzzel

E	G	O	I	S	T	■	A	■	B	L	O	U	S	E
■	H	■	N	A	A	L	D	B	O	O	M	■	U	■
■	A	L	L	I	N	■	I	■	W	O	E	D	E	■
G	N	O	E	■	K	E	G	E	L	■	G	A	D	E
L	A	R	G	O	■	P	E	L	■	R	A	K	E	N
I	■	E	■	N	E	O	■	O	N	E	■	L	■	G
M	A	L	M	O	■	D	A	G	■	S	T	O	E	T
P	R	E	I	■	H	E	M	E	L	■	A	Z	I	E
■	M	I	R	R	E	■	A	■	E	B	B	E	N	■
■	O	■	T	A	R	A	N	T	U	L	A	■	D	■
R	E	C	E	P	T	■	T	■	S	O	K	K	E	L

Bestemming Curaçao.

‘Mooie kans werkervaring op te doen’

Huub (midden) met twee huisgenoten.

Naam: Huub Boekhorst

Komt uit: Schoonhoven

Business of Pleasure: Beide

Aantal dagen: Zes maanden

Verblijft in: een studentenhuis (Telamonstraat)

Na lang nadenken hakte Huub de knoop door en pakte hij zijn spullen om gedurende een half jaar naar Curaçao te komen om stage te lopen als goudsmid bij De Goudsmid op Curaçao Beach Boulevard.

Tekst en foto: **Merlin van Mil**

“Toen ik op mijn school hoorde dat het ook mogelijk is om stage te lopen in het buitenland, was ik erg geïnteresseerd. Het leek mij erg relaxed om werk en ‘vakantie’ te kunnen combineren op Curaçao. Toch bleef ik twijfelen omdat er in Nederland goede goudsmeden zijn waar ik ook stage kon lopen. Uiteindelijk heb ik ervoor gekozen toch een ticket te boeken, m’n spullen te pakken en te vertrekken voor een half jaar, wat uiteindelijk de beste beslissing ooit bleek te zijn.”

Huub geniet volop en vergeet bijna dat hij hier kwam om stage te lopen: “Ondanks het feit dat ik in de week redelijk veel uren maak op mijn stage, voelt het niet alsof ik hier ben om te werken. Ik denk dat dit vooral komt door de leuke dingen die er te doen zijn in mijn vrije tijd. Ik breng dan veel tijd door met mijn huisgenoten. We gaan vaak samen naar het strand, we eten samen of we gaan met z’n allen op stap. Ook door het lekkere temperatuurtje voelt het als één grote vakantie.”

Het is Huubs eerste keer op het eiland en het bevalt hem heel goed. Op de vraag of hij ooit nog weer terug wil komen naar het eiland, antwoordt hij dat het al in de planning staat om in augustus voor langere tijd terug te komen.

Huub studeert in Schoonhoven voor goudsmid. “Mijn plan was om hier af te studeren en me vervolgens in te schrijven voor een vervolgopleiding in Duitsland. Het nadeel is alleen dat je ingeloot moet worden voor deze opleiding en dat je minimaal een jaar werkervaring moet hebben in dit vakgebied. Mijn bazin heeft mij een baan aangeboden en dit lijkt mij een mooie kans om meer werkervaring te krijgen.”
Hij combineerde in Nederland zijn opleiding met werken in de horeca als bartender. “Wanneer ik in augustus terugkom naar Curaçao ga ik mijn werk ook combineren met een baan in de horeca. Ik heb altijd in de horeca gewerkt, dus het lijkt mij erg leuk om hier wat bij te verdienen en tegelijkertijd ervaring op te doen om eventueel in de toekomst een eigen horeca-onderneming te beginnen op Curaçao.”
De stagiair heeft voor Curaçao gekozen omdat ‘je dan echt weg van huis bent’. “Wanneer je bijvoorbeeld naar Griekenland of Spanje gaat, ben je bij wijze van spreken alsnog drie uur vliegen van huis en is de kans groot dat alle vrienden en familie van thuis op bezoek komen. Daar komt bij dat ik hier alleen ben gekomen wat het gevoel van ‘alleen zijn’ versterkt.”

Het mooiste aan Curaçao is de combinatie van de mooie witte stranden, de gastvrije mensen en de ontspannen sfeer, vindt Huub. “Er hangt hier een sfeer dat alles wel goed komt en dat is erg prettig om in te leven.”

Ook is hij gek op reizen en is zeker van plan om in zijn vrije tijd vanuit hier verder te gaan reizen. “Het is een buitenkans om vanuit hier bijvoorbeeld Zuid-Amerika te bezoeken. Het is veel dichterbij en ook voordeliger. Daarnaast ben ik erg nieuwsgierig naar de buureilanden om te zien wat de verschillen en overeenkomsten zijn ten opzichte van Curaçao.”